

VIRÁG GÁBOR

SZÓLÁSOK ÉS KÖZMONDÁSOK CSÉPE IMRE ÍRÁSAIBAN

Csépe Imre írásait olvasgatva meglepően sok szólásra és közmondásra bukkanunk. Ezek éppen a kishegyesi témájú és falusi élményeit, a faluhoz kötődő emlékeit feldolgozó elbeszéléseiben, regényében vannak. Érdemes ezeket kijegyezni, hiszen csakúgy ontotta a sok zamatos szólást, szóláshasonlatot és közmondást, ugyanakkor az író hasonlat-kincsének vizsgálata utat is nyit szemléletvilágának a megismeréséhez.

A szólások frazeológiai kapcsolatok, olyan jelentéstani egységet alkotó gazdag hangulati és szemléleti tartalmú állandó szókapcsolatok, melyek tartalmukat az őket alkotó szavak képes értelmű használatával fejezik ki.

Stilisztikai fontosságukat az adja meg, hogy a mint a közismert szavak és kifejezések szinonímái rendszerint szemléletesebben, nyomatékosabban, erősebb hangulati színezettel fejeznek ki egy-egy fogalmat, valamely tartalmat, mint az eredeti értelemben használt szavak.

A szólások legnagyobb része a népnyelvnek vagy azon belül egy szűkebb társadalmi, szakmai csoportnak sajátos kifejezései közé tartoznak. Az idők folyamán végbement jelentős fejlődés folyamán sok közülük mindenki számára ismertté vált, bejutott a köznyelvi stílusokba, innen pedig mint a szemléltetésnek, élénkítésnek, ábrázolásnak elengedhetetlen eszközei bekerültek a szépirodalmi nyelvbe.

A frazeológia a szépirodalmi stílusban nagy szerepet játszik, sokrétű stilisztikai felhasználhatóságának számbavétele (még a Csépe által használtaknak sem) nem tartozik írásom célkitűzései közé. Csépe merített a nyelvnek ebből az értékes kifejezőkészletéből. A népi gondolkodásmód visszaadása, alakjainak jellemzése szinte elképzelhetetlen a frazeológia nélkül.

Az állandó szókapcsolatok nagy népszerűsége nála abból adódik, hogy legtöbbször a népi élettapasztalat, bölcsesség, szemléletesség és nagy nyelvi találékonyosság jut kifejezésre. Többnyire helytálló megfigyeléseket, lényegbevágó, ötletes jellemzéseket, évszázados, de ma is igaz életelveket kap készén, nemegyszer csattanósan megfogalmazva bennük.

Itt rövid kitérőt is kell tenni. Bár a folklór szempontjából gazdag forrást jelentenek az írásai, éppen a frazeológiai kapcsolatok gyakorisága miatt elbeszéléseinek képi megformálása sok helyütt egyszínű. A hasonlat — a szóláshasonlatokból épülő szókép gyakori stílári eszközöze Csépének. A hasonlatait — mely mindig két tagból áll: az egyik a hasonlított, a másik a hasonlító, amihez a hasonlítás történik — leggyakrabban a szóláshasonlatból építi fel.

Szólni kell egy másik típusú frazeológiai kapcsolatról is, ami ugyan-csak fellelhető írásaiban: a tulajdonnevet tartalmazó és eredetileg helyi adomával kapcsolatos szóláshasonlatokról is. Igaz, ezeknek legnagyobb része csupán néhány család vagy esetleg egy-két falu lakossága által ismert, legtöbbször az élettartama sem hosszabb egy-egy emberöltőnél, mégis közlöm, mert a parasztság körében kedvelt az ilyen szólástörténettel ellátott állandó szókapcsolat. Ha kimaradna, nem lenne teljes a gyűjtemény. Ellenben nem kaptak helyet az ún. „bemondás”-szerű fordulatok pl: „csinálja a port (a traktor), mint kan a habot a koca körül”; „úgy szétfolyunk, mint moslék a vályúban”; „az öregember olyan, mint a törött pipa, senki sem veszi hasznát, ha egyszer kiejti a markából az idő” stb.

Az alábbiakban közlöm az állandó szókapcsolatokat, természetesen beleépítve írásainak mondataiba, a dőlt betűkkel szedett rész a frazeológiai kapcsolat. A gyűjtött anyag egymás után betűrendben következő közös címszavak alatt közli a Csépe által használt szólásokat és közmondásokat. Zárójelbe tettem a könnyebb értelmezés végett a fogalmat, ha kellett, melyre ezek vonatkoznak, majd a rövidített könyvcím és oldalszám következik.

A FELDOLGOZOTT MŰVEK ÉS RÖVIDÍTÉSEK

T. e.	=	Tarisznyás emberek	1957.
F. cs.	=	Fehér csönd	1959.
Alk.	=	Alkonyatban	1962.
F. sz.	=	Fordul a szél	1965.
Hat.	=	Határdomb	1973.
M. d.	=	Mezei dolgok	1973.

ad	<i>Adja</i> kend majd <i>még olcsóbban</i> is. F. sz. 147.
Ádám-kosztüm	Ha így forog ránk az idő, <i>Ádám-kosztümben</i> járunk valamenyien. T. e. 173.
agár	<i>Úgy szaladtak</i> utánam, <i>mint az agár a nyúl után</i> . T. e. 94.
alma	<i>Úgy vicsorog</i> a lányra, <i>mint gyerek a savanyú almára</i> . F. sz. 6.
aludttej	<i>Úgy alszik</i> (a béres), <i>mint az aludttej a köcsögben</i> . F. sz. 22.
árnyék	A szoba földjén <i>csöndesen, zajtalanul járnak, mint az árnyék</i> . T. e. 71. Rendőrr volt fiatalkorában, <i>nem félt a maga árnyékától</i> . T. e. 195.
áztat	<i>Úgy áztatja</i> az egész Tornyosékat, <i>mint a kendert</i> . T. e. 189.
bajusz	Ilyenkor azután, amikor jó beszoptunk, leheveredtünk a kazlak tövébe, és vártuk Faldin bácsit, a gyártulajdonos megbízottját (egyben sógora is volt), hogy valamin <i>összekössük a bajuszt</i> . Hat. 15.
bál	Valaki megsúgta neki, hogy <i>hogyan áll a bál</i> ő meg Bözsi között. T. e. 26.
Balázs	Fél négy lehetett, amikor hozzáfogtunk és úgy hatig: <i>húzd meg Balázs</i> . F. cs. 22.
barázda	Még egypár év, <i>oszt kitántorogsz a barázdából</i> . F. sz. 42. Jól mondja az a dohánykupec Matyi bácsi, aki az urának szokta hordani a pipához való takarmányt, hogy olyanok itt a cselédek, mint az ökrök. <i>Borozdából esznek, a borozdába tesznek</i> . F. sz. 43.
basa	<i>Úgy ül ott</i> (a kotlós), <i>mint valami török basa</i> . Hat. 34.
béka	<i>Pislogtam, mint a miskolci kocsonyában a béka</i> . Hat. 93.
benga	<i>Becsapott a benga</i> Gatyásékhoz. T. e. 126.
betyár	<i>Káromkodik, mint a futóbetyár</i> , amit nem kénytelen egy plébános és egy apáca hallgatni, még akkor sem, ha egy köcsögből itták is a tejet. Alk. 145.

bicska	A nagyobb, fogósabb munkából <i>kinyagdult</i> ő már, <i>akárcsak a bicskája</i> , amely hanyatt vágja magát a száraz kenyérke előtt. Alk. 116. Szörnyen mód fogta a <i>bicskám</i> a ministrálást; Alk. 122. Hanyatt vágja magát, mint nyagda bicska a száraz kenyér előtt. Alk. 144.
birka	Túrtem, mint birka a vágóhídon. Alk. 124. Hajtja a vére, mint kerge birkát a kótyaga; F. sz. 15.
bocskor	Már én is elszaggattam jó néhány bocskort meg szebb jövőt a futkosásban. T. e. 38.
bokor	Szidta a Vincét, mint a bokrot. M. d. 101.
borjú	Ugy bámult (a vendég), mint borjú az új kapura. T. e. 84.
borsó	Lehullik róla minden szép szó, mint falról a borsó F. sz. 53.
bugyli	Olyan ke már, mint a nyagda bugyli, de folyton tapogat ke. Alk. 143.
bűn	Úgy hallgat, mint a bűn, feketén és sötéten. Alk. 87.
cigány	Olyan üresen gyűttek ezek, mint lakodalomba a cigányok. T. e. 97. Már megfogtam (Juliskát), mint cigány a kácsát. F. cs. 13. Ritka felénk a napsütés, akár a szőke cigány. Alk. 15. Úgy szemlélget, mint cigány szokta a lovat, mikor megvenni készül. M. d. 132.
cseppen	Ha nem csurran, hát cseppen. T. e. 180. Ha nem csordul, hát cseppen. M. d. 60.
csizmatalp	Az izgága Matyit úgy állták a testvérek, akárcsak a nyűtt csizmatalpat a szögek. Alk. 145.
csoda	Így történt meg aztán a Márkusné csodája, éppen Szilveszter éjszakáján. Hat. 21.
csomó	Kata János másként oldotta meg a csomót. Alk. 17. Tettem a jövődöbéli vőt, aki csomó lesz majd a kasza nyakán, ha arra kerül a sor. Hat. 21.
csutaszedés	Érzés kell hozzá, mint a csutaszedéshez. M. d. 67.
darázs	A csendőrök olyan bosszúsak voltak, mint a mézüket vesztett darázsak. F. cs. 83. Így is úgy néz ki, mint a darázs, olyan karcsú. Hat. 30.
deszka	A konyhaajtón morogva lány lép ki; síma, mint a deszka. Hat. 60.
dob	Néha úgy elverik az embert, mint a kétfenekű dobot. M. d. 22.
dolgozik	Jobb hiába dolgozni, mint hiába heverni. M. d. 219.
döfi	Ez aztán döfi ám! M. d. 51.
ebcsont	Ebcsont beforr. T. e. 118.
ég	Anyám azt hitte, hogy az ég szakadt rá, amikor az apám az egyességgel előállt. T. e. 42.
egér	Olyan szegény voltam, mint a templom egere, melynek kivarasodik a talpa a sok haszontalan szaladgálásban. T. e. 38. Olyan szegény vagyok, mint a templom egere. T. e. 131. Mind a két család szegény, mint a templom egere. F. sz. 115.
él	Ő pedig kapaszkodott levegő után, azt gondolva, hogy a kutyája is döglésig él. F. cs. 155. Úgy élt, mint szárazon a hal. F. cs. 154.
eressz	No uram, eressz neki! F. sz. 187.
fakutya	Mit vigyorogsz, mint a fakutya. F. cs. 64.

falu	<i>Ismerem a falut, nagyon jól, mert magam is koldultam benne.</i> Hat. 129.
fél	<i>Jobb félni, mint megijedni</i> T. e. 195.
féltégla	<i>Mint egy féltégla csapódtam ki a kocsiból.</i> Hat. 115.
fene	<i>Eszi a cselédet (Fülöp), mint fene a malacot, csak nem a farkáról kezdi.</i> F. sz. 84.
főz	<i>Az öreg makacs asszonyt addig főzte Péter, míg csak el nem vált a csontjától.</i> T. e. 156.
fűszál	<i>Van ott kasza, mint nálunk fűszál.</i> T. e. 74.
göloncsér	<i>Szalmájába vág a paprika, mint göloncsérnek a köcsög.</i> Alk. 19.
gumilabda	<i>Ahogyan így nézek ki az ablakon, belefeledkezve a múltba, mint gumilabda pattan ki az ágyból a fiam;</i> Hat. 10.
gyümölcs	<i>A gyümölcs nem esik messze a fájától.</i> T. e. 38.
hal	<i>Jó marékra való gubával majd élík a világukat, mint halak a vízben.</i> M. d. 167.
hatökör	<i>Nézze már meg, mi az, mert mi mind a négyen hatökrök vagyunk hozzá.</i> Hat. 37.
ház	<i>Éttől akarsz kisebb házat, ahová ha ketten bemegyünk, háromnak ki kell menni, hogy elférjenek?</i> T. e. 39.
hideg	<i>Ha sógort, meg beretvát látok, rázni kezd a hideg, és mindjárt elfog a hétalvó szentek álma.</i> Alk. 135.
hólyag	<i>Életében olyan szorgalmasan fohászkozott (isten tudja be neki), hogy hólyagot tört nyelvén az imádság.</i> F. cs. 131.
hozzáfohászodik	<i>Lassan hozzáfohászodik a munkához.</i> Alk. 20.
hörcsög	<i>Ez szörnyen begyűjtötte Vince apját, mint a hörcsög ugrott a fiának szűrásra emelt vasvillával, és a legény képébe lökte.</i> F. sz. 55.
lga	<i>Lga ez... ha élni akarsz, úgy kell húznod, ahogy a gazdag parancsolja.</i> F. sz. 204.
Ignác	<i>Vesd neki magadat, Ignác.</i> Alk. 42.
illik	<i>Illik a vasalt nadrághoz (a sikkasztás), mint sörhöz a hab.</i> F. cs. 153.
istennyila	<i>No hozzá már a tüzes istennyila... hogy mért nem is ejtette le valahol a hátáról.</i> Hat. 28.
jég	<i>Minél több föld, szállás és béres jusson egy kéz alá (a svábságnál), azután jöhet a jég, kibírja a vetés.</i> F. sz. 15.
jégeső	<i>Négy cselédasszony is forog, veszekedik, szidja egymást, mint gazda a jégesőt.</i> F. sz. 54.
jó	<i>Káromkodott, mint a gazda a jégesőn.</i> F. sz. 118.
kámfor	<i>A jóban hamar felejt az ember.</i> F. sz. 86.
kanál	<i>A másik eltűnt, mint a kámfor.</i> M. d. 161.
káposzta	<i>Valaki letette a kanalat.</i> T. e. 46.
kapufélfa	<i>Ez a Balázs fejben nő, mint káposzta.</i> T. e. 15.
kár	<i>Úgy álltak a gépek mellett, mint a kapufélfa.</i> Egy szó nem sok, annyit sem szóltak. F. sz. 116.
karikacsapás	<i>A kár is bajjal jár.</i> F. sz. 87.
katonadolog	<i>Vallottak az emberek, mint a karikacsapás.</i> F. sz. 203.
kelés	<i>Ne sírj, katonadolog ez.</i> T. e. 118.
kenyér	<i>Még máma is megtenné, ha az öregasszony nem volna, olyan szent életű, mint az érett kelés, amelyhez hozzá sem lehet nyúlni.</i> Alk. 142.
kéz	<i>Már megette a kenyérének javát.</i> M. d. 184.
	<i>Az öreg egyébként szereti ezt a talpraesett, szófogadó leánykét, szinte már a jobbkeze volt a tanyán.</i> F. sz. 41.

Kinizsi	A munkát is fogják, mint Kinizsi a bikát. Hat. 62. Vitem nagy boldogan hazafelé, mint Kinizsi a törököket. Hat 71.
koldús	Nincs fenségesebb állapot, mint mikor koldus parancsol a kéregetőnek. F. sz. 8. Ő két részt húzott (Terus néni), mint a feleséges koldus. M. d. 86.
kovács	• Akinek nincs esze, annak a kovács sem kalapál. T. e. 131.
köcsög	Káromkodik, mint a futóbetyár, amit nem kénytelen egy plébános és egy apáca hallgatni, még akkor sem, ha egy köcsögből is itták a tejet. Alk. 145.
kulcs	Ottan tudta meg, hogy Kopácsi Antal beadta a kulcsot. F. sz. 201.
kutya	Nem-e kutya jár nálam is a kertben? T. e. 47. Bizony megmondta, hogy kutya jár a kertbe. T. e. 88. Mindenhova passzoltam, mint kutya szájába a tojás. F. cs. 14. Azért lassan nekibuzdultam, mint kutya a dögnök. F. cs. 68. Úgy bánta, mint a kutya, amelyik kilencet kölykedzik, hogy jelentette a lopást. F. cs. 81. Kutya jár itt a kertben, amelynek a lábát el kell ütni. Alk. 28. Fősvényebb vagy, mint a kutya. F. sz. 27. Lelővöm, mint egy veszett kutyát. F. sz. 87. Hadd szúrjam le, mint a kutyát. F. sz. 27 • Kutyából nem lesz szalonna. F. sz. 206. Jöttében veri a körmét az öreg és morog hozzá, mint kutya, amikor az állat vakarja. M. d. 19. Kilépdelt (apám) a vásárba, hogy szétnézzon benne, mint vak kutya az ugaron. M. d. 48. Ugyan kit hozhat az istennyila ilyen időben, amikor még a kutyát is kár kiverni. M. d. 155.
leejt	Leejtette válláról az időt. F. cs. 132.
lé	Nem nagy ceremóniával szűrték össze a levet. T. e. 32.
légy	Majd bekapja egyszer ő is a zöld legyet, mint a nénje. F. sz. 12.
les	Úgy leste a tisztázó kazán lefolyólyukcsövét a nagy pofaszakáll közül, mint macska az egeret. M. d. 126.
ló	Ezt azután nem számolja senki, mivel nyomtatás közben a ló száját sem szokás bekötni. M. d. 126. Kötekszik (a villanymotor), mint a rossz ló. M. d. 166.
lóbőr	Javában húzta a lóbőrt a fagyon. F. sz. 43.
macska	Úgy leste tőle a szót, mint macska az egeret, szemrebbenés nélkül. T. e. 41. Úgy markolázta az atyafi ködmönét (a csendőrmester), mint macska az egeret. F. cs. 80. Sziszog az öregre, mint a sarokba szorított macska. Alk. 146. Mindig aludt volna, mint a fázós macska. Hat. 114. Ilyenkor félszemük mindig a lyukon volt, lesték a pálinkát, mint macska az egeret. M. d. 185. Befelé menet a városba úgy éreztem magam az új cipőkben, mint mikor a macska dióhéjon jár. M. d. 194.
maga	Magad uram, ha szolgád nincsen. T. e. 180.
málé	Az is idejében jó (a nősülés), mint a málé, melegiben. T. e. 31.
Matuzsálem	Vínek a tyúkjaid, Rézi, mint a Matuzsálem. T. e. 66.
méh	Úgy körülrajzottak bennünket, mint méhek a kaptárt. F. cs. 16.
meleg	Mínél soványabb az ember, annál melegebb a kézfogása. F. sz. 11.

mennykő	A csendőrök <i>olyanok voltak, mintha mennykő csapott volna kö-zibük</i> . F. cs. 85.
messze	<i>Nem is esne olyan messze</i> (ha ketten mennek), <i>mint mikor az ember maga megy</i> . M. d. 156.
mód	<i>Módja van neki, mint a túrós rétesnek</i> (a pipatöltésnek). M. d. 67.
munka	Hallgatott meg <i>gondolkozott, hogy mivel kerülheti ki a munkát, melynek a temetésére szíves-öröme-st elcsúszott volna seggen, akár Bagdadba is</i> . T. e. 152.
nap	<i>Több nap, mint kolbász</i> . T. e. 131.
nevet	<i>Az nevet igazán, aki utoljára nevet</i> . F. sz. 20.
néz	<i>Úgy nézett a hegyre, mint birka a tükörre</i> . F. cs. 34.
nyárfalevél	<i>Úgy remegett a férfi mellett, mint a nyárfalevél</i> . T. e. 27.
nyelv	<i>Itt forog a nyelvem, oszt ki nem látom mondani</i> (a nevét). T. e. 46.
nyíl	<i>Az első szánkó úgy repül, mint a nyíl neki a bácskai partok-nak</i> . T. e. 56.
nyúl	<i>Úgy ugrott föl, mint a nyúl</i> . T. e. 43.
okos	<i>Azt mondják, hogy az okos ember azt is tagadja, ami je van, a bolond meg azzal is dicsekszik, ami je nincs</i> . T. e. 38.
ökör	<i>Hat ökör se húzza ki az adósságból</i> . T. e. 94.
ördög	<i>Olyanok voltunk a portól, mint a küldött ördög</i> . Alk. 157. <i>Félt tőle</i> (Máté sógortól), <i>mint ördög a tömjéntől</i> . F. sz. 195. <i>Félt tőle, mint ördög a töménytől</i> (?). Hat. 15. Különösen a kazánháztól irtózik a tavaszi halál, <i>elkerüli messzi-re, mint ördög a tömjént</i> . M. d. 184.
Pál	<i>Otthagytott bennünket, mint szent Pál az oláhokat</i> . Hat. 117.
pap	<i>Az ember sosem lehet elég okos — mondják a bölcsek, és igazuk is van, mert a jó pap holtig tanul</i> . Hat. 36.
pergetyű	<i>Forog-forog</i> (a jégdarab), <i>mint a pergetyű</i> . T. e. 52.
pohár	<i>Minden úgy ragyogott, mint a pohár</i> . T. e. 33.
prés	<i>Ez állja a prést, csak legyen, aki szorítja vele</i> (az alkut). F. sz. 7
puska	<i>Az, mint akit puskából lőttek ki, úgy rúgta a havat hátra a fe-keteség felé</i> . Hat. 21.
rák	<i>Az adó kínozza a parasztok lelkét, mert az mindig olyan, mint a rák, hogy örökké hátrafelé megyeget</i> . Hat. 51.
ritka	<i>Ez olyan ritka</i> (mulatás), <i>mint a koronás gyík</i> . M. d. 54.
rongy	<i>Égtem a szegyéntől, mint a rongy</i> . Alk. 126.
rúd	<i>Arra megy, amerre Lajos bátyánk tolja a rudat</i> . T. e. 77. <i>Az ő rúdjuk is kifelé áll</i> erről a tanyáról. F. sz. 65.
szegény	<i>A szegény ember sorsát csak a szegény érti meg</i> . F. sz. 67. <i>Szegény ember sorsát csak az érti meg, akinek ugyanaz a tü-sök szúrja a lábát, amelyik az övét</i> . F. sz. 85. <i>A szegény emberből lett gazda a legnagyobb sintér</i> , mert az elevenen is nyúz. F. sz. 86. <i>Olyan szegény volt, mint az ecet</i> — mondogatták utána. M. d. 64.
szegénység	<i>Úgy szép a szegénység, ha semmi sincs</i> . T. e. 112.
szem	<i>Osztán odalegyen a szemed, hogy mit vesző</i> . T. e. 134.
szénásszekér	<i>Úgy néz ki a fejed, mint a szénásszekér</i> . T. e. 60.
szent	<i>Ezen már nem változtat még a kis Burján sem, aki ugyancsak bölcs ember volt, mint a Pap Pali, akire szokták mondani, hogy minden szentnek maga felé hajlik a keze, csak a Pali bácsié nem</i> . T. e. 38.

szenteltvíz szó	<i>Nem mossa le róla a szenteltvíz sem</i> ezt a gyalázatot. T. e. 25. Itt száz szónak is egy a vége: itt meg kö bizonyosodni. T. e. 48.
szőr	<i>Úgy áll a szőre</i> (az asszonynak), <i>mint a fa nyakába ugrasztott macskának</i> . M. d. 149.
talp	Egy szép napon beállít hozzá az unokaöccse, hogy <i>venné ki a tüsköt a talpából</i> , menne el neki komának, mert hát asszonyt visz a házhoz. Alk. 8.
tehén	Biztosan megittatta vele a piros levet, azért <i>állja</i> az örökös rajtacsüngést, <i>mint a jó tehén a fejést</i> . F. cs. 99.
tejföl	Köll az még nekem (az élet), hiszen <i>ezután jön még a tejföl</i> . F. sz. 198.
tetű	<i>Olyan szegények, mint szalma között a tetű</i> . F. sz. 64—65. A régi világban a katona meg a tetű <i>úgy hozzátartoztak egymáshoz, mint csigabiga a házához</i> . Hat. 37.
tinó	<i>Megszokta ő már ezt</i> (az éjszakai gyaloglást), <i>mint tinó a jármot</i> . Alk. 110.
tisztaság	<i>Úgy szép ám a tisztaság is, ha renddel párosul a portán</i> . M. d. 164.
tojás	Gerus pedig <i>úgy őrizte, mint a tojást</i> . T. e. 37.
torontáli vásártér	<i>Olyan hangos volt tőlük a falu, mint a torontáli vásártér</i> , amikor fél ország ott van. M. d. 176—177.
tök	<i>Virágozz ki itt ültödben, mint a tök</i> . F. cs. 64.
út	<i>Ha nem tetszik, ott az út</i> ; T. e. 119.
ürge	<i>Tápázkodott föl öklére dülve az asszony, mint a kiöntött ürge</i> . T. e. 120. János bácsi meg csak <i>fülelt</i> odabent, <i>mint ürge a lyukban</i> , mikor felhőszakadás zúdul a tájra. Alk. 119.
ürgelyuk vadgalamb	<i>Hallgatott, mint az üres ürgelyuk</i> . F. sz. 41. <i>Úgy éltek, mint a vadgalambok</i> : egymás szájából ettek, ittak. T. e. 82.
vaj	<i>Olyan a szíve, mint a vaj</i> , kenyérré lehet kenni. F. sz. 72.
vak	<i>Úgy pillog rá fölfelé, mint vak koldus a toronyórára</i> , hogy messzi van-e még az este. F. sz. 69.
vendég	Azt mondják, a <i>reggeli vendég nem szokott megmaradni</i> . T. e. 97.
veréb	Aki hát már csak <i>nem mulasztja el a mai verebet a holnapi tűzökért</i> . T. e. 32. A szegény sváb ember <i>remegett</i> a markukban, <i>mint macska szájában a veréb</i> . F. sz. 195. Hat. 15.

SZÓLASTÖRTÉNETES SZÓKAPCSOLATOK

elfelejt	Elfelejtik, mint Sári Pistát a gyerekek. Hat. 145.
eltűnik	Úgy eltűnik, mint Csülök sógor pipaszára a templomban, sosem lesz meg többet. Alk. 154.
élvez	Élveztem benne (a karórában), mint Orovec Ignác a nászasszonyában. Alk. 137.
étkes	Étkesek, akárcsak a Ballangóék gyerekei, akik leették a tűzről a kását. Alk. 94.
félelem	Úgy megért a félelem a faluban, mint Vendel bácsiban a tavaszi nátha. T. e. 195.
hízik	(a gácsér) ami ugyancsak nyeli a kukoricát, de hízik is tőle, mint Sérke Pali a gancától. Alk. 94.

- Hízik is az asszonyom a dicséretüktől, akárcsak Nyikhaj Pali az ecetes hagymától, akinek egy javasasszony azt tanácsolta, hogy este, ha le akar feküdni, míg a hagymakúra tart, ne vetközzön le, mert szét talál esni, olyan sovány. Hat. 25.
- ima
kelés Keveri az imát Viktor néni, akárcsak Marcsa a darát. Alk. 148.
- A zászlók suhogó selymei alatt egyre gyűlt a nép, mint Pali nyakán a kilis. F. cs. 38.
- megtagad Meg is tagadtam a galambokat, mint Várakozó Vera az imádságot, amiért nem segítették szándékához a szentek. Hat. 24.
- nyaggat Nyaggatja azt az embert, mint Zsolnait a macskája. F. cs. 99.
- pipa Inkább szidják a meteorológusokat, hogy minek bolondítják a népet, amikor annyit sem tudnak, mint a Máté Gazi pipája. Az valójában egy szikrányit sem tévedett az időjárásokban. M. d. 45.

